5E MODELI ASOSIDA MAKTABGACHA TA’LIM TASHKILOTI TARBIYACHILARINI TAYYORLASHDA XORIJIY TAJRIBALARDAN FOYDALANISH

Rahmonova Madinabonu
Oliy ta’lim muassasasi talabasi
Ilmiy rahbar: p.f.n dotsent Utanbayeva D

Annotatsiya: Mazkur tezisda 5E modeli (Engage, Explore, Explain, Elaborate, Evaluate) asosida maktabgacha ta’lim tashkiloti tarbiyachilarini tayyorlashda xorijiy tajribalardan foydalanishning nazariy va amaliy jihatlari yoritilgan. AQSh, Finlandiya va Janubiy Koreya tajribalari tahlil qilinib, ularni O‘zbekiston ta’lim tizimiga moslashtirish imkoniyatlari ko‘rib chiqilgan.

Kalit so‘zlar: 5E modeli, maktabgacha ta’lim, tarbiyachi, xorijiy tajriba, pedagogika, kompetensiya.

Bugungi kunda O‘zbekistonda ta’lim tizimini modernizatsiya qilish davlat siyosatining ustuvor yo‘nalishlaridan biri hisoblanadi. Maktabgacha ta’lim bosqichi esa shaxs rivojlanishining muhim poydevori sifatida alohida ahamiyat kasb etadi. Shu sababli, malakali tarbiyachilarni tayyorlash masalasi dolzarb hisoblanadi.

Zamonaviy pedagogik yondashuvlardan biri bo‘lgan 5E modeli ta’lim jarayonini interaktiv va samarali tashkil etishda muhim vosita hisoblanadi.

Tadqiqot davomida qiyosiy-tahliliy, kuzatish va empirik metodlardan foydalanildi. Xorijiy ilmiy manbalar hamda ilg‘or pedagogik tajribalar o‘rganildi.

5E modelining asosiy bosqichlari quyidagilardan iborat:

Engage (Jalb etish): Talabalarda qiziqish va motivatsiyani shakllantirish.

Explore (O‘rganish): Mustaqil faoliyat orqali bilim va ko‘nikmalarni egallash.
Explain (Tushuntirish): Nazariy bilimlarni izohlash va muhokama qilish.
Elaborate (Kengaytirish): Olingan bilimlarni yangi vaziyatlarda qo‘llash.
Evaluate (Baholash): Egallangan bilim va ko‘nikmalarni baholash.

AQShda 5E modeli keng qo‘llanilib, ta’lim samaradorligini oshirishda muhim ahamiyatga ega. Finlandiyada maktabgacha ta’lim o‘yin asosida tashkil etilib, bu 5E modelining “Explore” bosqichi bilan uyg‘unlashadi.

Janubiy Koreyada esa STEAM yondashuvi asosida tarbiyachilar tayyorlanib, 5E modelining barcha bosqichlari kompleks tarzda qo‘llaniladi. Ushbu tajribalar O‘zbekiston uchun ham muhim amaliy ahamiyatga ega.

Tadqiqot natijalari shuni ko‘rsatadiki, 5E modeli asosida tashkil etilgan ta’lim jarayoni talabalarining:
ijodiy fikrlashini rivojlantiradi,
mustaqil qaror qabul qilish qobiliyatini oshiradi,
amaliy ko‘nikmalarni tezroq shakllantiradi.
Amaliy mashg‘ulotlarda talabalar faol ishtirok etib, bilimlarni samarali o‘zlashtirishga erishganliklari kuzatildi.

Xulosa qilib aytganda, 5E modeli asosida xorijiy tajribalarni maktabgacha ta’lim tizimiga joriy etish ta’lim sifatini oshirishning samarali yo‘li hisoblanadi.
Quyidagi tavsiyalarni berish mumkin:
5E modelini ta’lim dasturlariga keng joriy etish;
xorijiy davlatlar bilan pedagogik hamkorlikni rivojlantirish;
amaliy mashg‘ulotlar ulushini oshirish.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Bybee, R.W. (1997). The 5E Instructional Model.
2. Hujala, E. (2019). Early Childhood Education Research.
3. Kim, H., Park, J. (2021). Teacher Education in South Korea.
4. O‘zbekiston Respublikasi ta’limga oid normativ hujjatlari.